

AXSIKENT YODGORLIGI: MADANIY MEROS, TURIZM VA TARG‘IBOT YO‘NALISHLARI.

Xolmatov G‘ayratjon Muxtoraliyevich

Namangan davlat pedagogika instituti katta o‘qituvchisi (PhD)

Kozimova Muazzamoy

Namangan davlat pedagogika instituti 3-kurs talabasi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.22252836>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Axsikent tarixiy yodgorligining O‘zbekiston madaniy merosidagi o‘rni, uning turizm sohasini rivojlantirishdagi ahamiyati, ta’lim jarayonlarida tarixiy manba sifatida foydalanish imkoniyatlari hamda keng jamoatchilik orasida targ‘ib qilish masalalari yoritilgan. Shuningdek, Axsikentning tarixiy va madaniy salohiyatidan samarali foydalanish bo‘yicha takliflar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Axsikent, tarixiy meros, turizm, ta’lim, targ‘ibot, madaniy meros, Namangan viloyati, arxeologiya.

ПАМЯТНИК АХСИКЕНТ: КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ, ТУРИЗМ И НАПРАВЛЕНИЯ ПРОПАГАНДЫ

Аннотация. В данной статье рассматривается роль исторического памятника Ахсикент в культурном наследии Узбекистана, его значение в развитии туризма, возможности использования в образовательном процессе в качестве исторического источника, а также вопросы его популяризации среди широкой общественности. Кроме того, представлены предложения по эффективному использованию исторического и культурного потенциала Ахсикента.

Ключевые слова: Ахсикент, историческое наследие, туризм, образование, пропаганда, культурное наследие, Наманганская область, археология.

AHSIKENT MONUMENT: CULTURAL HERITAGE, TOURISM AND PROMOTION DIRECTIONS

Abstract. *This article examines the role of the historical monument Axsikent in the cultural heritage of Uzbekistan, its significance in the development of tourism, the possibilities of its use in the educational process as a historical source, and issues related to its promotion among the general public. The article also presents recommendations for the effective utilization of Axsikent’s historical and cultural potential.*

Keywords: *Axsikent, historical heritage, tourism, education, promotion, cultural heritage, Namangan region, archaeology.*

KIRISH.

O‘zbekiston hududi qadimdan Sharq va G‘arb sivilizatsiyalarini bog‘lab turgan muhim hududlardan biri sifatida tarix sahifalarida alohida o‘rin egallaydi. Mamlakatimiz zaminida yuzlab qadimiy shaharlar, qal’alar va arxeologik yodgorliklar mavjud bo‘lib, ular xalqimizning boy madaniy merosi va davlatchilik tarixini o‘zida mujassam etadi. Ushbu tarixiy maskanlar nafaqat o‘tmish haqida qimmatli ma’lumotlar beradi, balki milliy o‘zlikni anglash, tarixiy xotirani saqlash va yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Ana shunday noyob tarixiy yodgorliklardan biri Axsikent hisoblanadi. Axsikent qadimda Farg‘ona vodiysining eng yirik siyosiy, iqtisodiy va madaniy markazlaridan biri bo‘lib, Buyuk Ipak yo‘li tarmoqlari orqali boshqa hududlar bilan uzviy aloqada bo‘lgan. Tarixiy manbalarga ko‘ra, ushbu shahar o‘z davrida hunarmandchilik, savdo-sotiq, ilm-fan va madaniyat rivojlangan markazlardan biri sifatida tanilgan. Axsikentda yashagan aholi yuqori darajadagi me’morchilik, metallga ishlov berish va boshqa hunarmandchilik turlari bilan shug‘ullanganligi arxeologik topilmalar orqali tasdiqlanadi.

Bugungi kunda Axsikent yodgorligi nafaqat tarixchilar va arxeologlar uchun muhim ilmiy tadqiqot obyekti, balki mamlakatimiz turizm salohiyatini oshirishda katta ahamiyatga ega bo‘lgan maskanlardan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda tarixiy-madaniy merosni asrash, restavratsiya qilish va dunyo miqyosida targ‘ib etishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Shu jarayonda Axsikent yodgorligining tarixiy ahamiyatini keng jamoatchilikka yetkazish, uning turistik imkoniyatlarini rivojlantirish va yoshlar orasida ommalashtirish dolzarb vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Axsikent merosi nafaqat moddiy madaniyat namunasi, balki xalqimizning ko‘p asrlik davlatchilik an‘analari, urf-odatlari va ma‘naviy qadriyatlarini aks ettiruvchi muhim tarixiy manbadir. Ushbu merosni chuqur o‘rganish va targ‘ib qilish orqali yosh avlodda tarixga hurmat, milliy g‘urur va Vatanga muhabbat tuyg‘ularini shakllantirish mumkin. Shuningdek, tarixiy obidalar asosida tashkil etiladigan sayohatlar, ekskursiyalar va ma‘rifiy tadbirlar turizm rivojiga xizmat qilish bilan birga, ta‘lim-tarbiya jarayonining samaradorligini ham oshiradi.

Mazkur maqolada Axsikentning tarixiy ahamiyati, uning turizm sohasidagi o‘rni, ta‘lim jarayonidagi imkoniyatlari hamda tarixiy-madaniy merosni keng targ‘ib etish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, Axsikent yodgorligidan samarali foydalanish orqali milliy merosni asrash va kelajak avlodlarga yetkazishning dolzarb jihatlari yoritib beriladi.

Axsikentning tarixiy ahamiyati. Axsikent qadimiy Farg‘ona vodiysining eng yirik siyosiy, iqtisodiy va madaniy markazlaridan biri bo‘lib, hozirgi kunda Namangan viloyatining To‘raqo‘rg‘on tumani hududida joylashgan. Tarixiy manbalarda shahar IX–XIII asrlarda Farg‘onaning poytaxti sifatida tilga olinadi. Arab geograflari Al-Istaxriy, Ibn Havqal hamda Al-Muqaddasiy asarlarida Axsikent Farg‘onaning eng yirik va obod shaharlari qatorida qayd etilgan. Shaharning Buyuk Ipak yo‘li tarmoqlaridan birida joylashgani uning xalqaro savdo va madaniy aloqalar rivojida muhim o‘rin tutganini ko‘rsatadi. [1]

Arxeologik tadqiqotlar natijasida Axsikent hududidan turli davrlarga oid saroylar, mudofaa devorlari, hunarmandchilik ustaxonalari, turar joy majmualari hamda sug‘orish inshootlari qoldiqlari aniqlangan. Ayniqsa, temir va po‘lat ishlab chiqarishga ixtisoslashgan metallurgiya markazlarining mavjudligi shaharning iqtisodiy taraqqiyot darajasi yuqori bo‘lganidan dalolat beradi. Olimlarning ta’kidlashicha, Axsikentda tayyorlangan sifatli po‘lat mahsulotlari nafaqat Farg‘ona vodiysida, balki boshqa hududlarda ham mashhur bo‘lgan. [2]

Shahar strategik jihatdan qulay hududda joylashgani sababli u uzoq vaqt davomida siyosiy va harbiy markaz vazifasini bajargan. Qalin mudofaa devorlari, minoralar va qo‘rg‘onlar Axsikentning tashqi xavflardan himoyalashida muhim ahamiyat kasb etgan. XIII asr boshlarida mo‘g‘ullar istilosi natijasida shahar katta talafot ko‘rgan bo‘lsa-da, uning moddiy va ma’naviy merosi bugungi kunda ham O‘zbekiston tarixini o‘rganishda muhim manba hisoblanadi.

Mustaqillik yillarida Axsikent yodgorligida keng ko‘lamli arxeologik va restavratsiya ishlari olib borildi. Natijada ushbu tarixiy maskan nafaqat ilmiy tadqiqotlar obyekti, balki turizm va ma’naviy-ma’rifiy tarbiya markazlaridan biriga aylandi. Axsikentning boy madaniy merosini o‘rganish va targ‘ib etish yosh avlodda milliy tarixga hurmat va vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Axsikent va turizm rivoji. Bugungi kunda O‘zbekistonda tarixiy-madaniy meros obyektlarini turizm sohasiga keng jalb etish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ana shunday muhim turistik maskanlardan biri Axsikent arxeologik yodgorligi bo‘lib, u o‘zining boy tarixi, noyob arxeologik topilmalari va madaniy merosi bilan mahalliy hamda xorijiy sayyohlarni o‘ziga jalb etmoqda. Farg‘ona vodiysining qadimiy poytaxtlaridan biri sifatida tanilgan Axsikent bugungi kunda tarixiy turizmni rivojlantirish uchun katta salohiyatga ega bo‘lgan hududlardan sanaladi. [3]

So‘nggi yillarda Axsikent yodgorligida olib borilgan arxeologik tadqiqotlar natijasida qadimiy shahar devorlari, saroy qoldiqlari, hunarmandchilik ustaxonalari va turli madaniy qatlamlar aniqlanib, ular turistik namoyish obyektlariga aylantirilmoqda. Shuningdek, hududda tashkil etilgan muzey ekspozitsiyalari va ko‘rgazmalar tashrif buyuruvchilarga Axsikentning ko‘p asrlik tarixini yaqindan o‘rganish imkoniyatini yaratmoqda. Bu esa tarixiy merosni keng jamoatchilikka tanitish va yosh avlodning milliy tarixga bo‘lgan qiziqishini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Turizmning rivojlanishi hududning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotiga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Xususan, mehmonxona, transport, ovqatlanish va savdo xizmatlari sohalarining rivojlanishi yangi ish o‘rinlari yaratilishiga, aholi bandligining oshishiga va mahalliy budjet daromadlarining ko‘payishiga xizmat qiladi. Bundan tashqari, turistik oqimning ortishi tarixiy yodgorliklarni saqlash, restavratsiya qilish va ilmiy jihatdan o‘rganish uchun qo‘shimcha imkoniyatlar yaratadi. [4]

Axsikentni xalqaro turizm bozorida yanada keng targ‘ib etish uchun zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega. Jumladan, virtual ekskursiyalar, 3D modellashtirish, elektron kataloglar va ko‘p tilli axborot platformalarini yaratish orqali dunyoning turli mamlakatlaridagi sayyohlarga Axsikent haqida batafsil ma’lumot yetkazish mumkin. Shuningdek, hududda zamonaviy infratuzilmani rivojlantirish, transport qulayliklarini yaxshilash hamda xalqaro standartlarga mos xizmat ko‘rsatish tizimini joriy etish Axsikentning turistik jozibadorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, Axsikent nafaqat O‘zbekistonning boy tarixiy-madaniy merosini aks ettiruvchi noyob yodgorlik, balki mamlakat turizm salohiyatini yuksaltirishga xizmat qiluvchi muhim strategik obyekt hisoblanadi. Uning tarixiy merosini asrash, ilmiy tadqiq etish va xalqaro miqyosda targ‘ib qilish

O‘zbekistonning turizm sohasidagi raqobatbardoshligini oshirishda muhim omillardan biri bo‘lib qoladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Axsikent O‘zbekistonning bebaho tarixiy va madaniy meros obyektlaridan biri bo‘lib, xalqimizning ko‘p asrlik davlatchilik, madaniyat va ma’naviy hayotini o‘zida mujassam etgan noyob tarixiy maskan hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, Axsikentning boy tarixiy salohiyati turizmni rivojlantirish, ta’lim jarayonini boyitish hamda milliy qadriyatlarni keng targ‘ib etishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tarixiy yodgorlikni chuqur o‘rganish va ommalashtirish orqali nafaqat tarixiy merosni asrab-avaylash, balki yosh avlodda milliy g‘urur, vatanparvarlik va tarixiy xotiraga hurmat tuyg‘ularini shakllantirish mumkin.

Shuningdek, Axsikentning turistik imkoniyatlaridan samarali foydalanish mamlakatimizning ichki va xalqaro turizm salohiyatini oshirishga, hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Tarixiy meros obyektlarini zamonaviy yondashuvlar asosida targ‘ib qilish va ulardan ta’limiy maqsadlarda foydalanish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Takliflar:

6. Axsikent tarixiy yodgorligi bo‘yicha ilmiy tadqiqotlarni yanada kengaytirish va yangi arxeologik izlanishlarni tashkil etish maqsadga muvofiqdir.
7. Axsikent haqidagi ma’lumotlarni maktab, kollej va oliy ta’lim muassasalari o‘quv dasturlariga kengroq kiritish lozim.
8. Tarixiy obidani targ‘ib qilish uchun zamonaviy axborot texnologiyalari, virtual ekskursiyalar va raqamli platformalardan samarali foydalanish zarur.
9. Ichki va tashqi turizmni rivojlantirish maqsadida Axsikentga oid turistik marshrutlar va madaniy-ma’rifiy tadbirlar sonini ko‘paytirish tavsiya etiladi.

10. Yoshlar o‘rtasida tarixiy merosga hurmatni kuchaytirish uchun Axsikentga bag‘ishlangan tanlovlar, seminarlar, konferensiyalar va ekskursiyalarni muntazam ravishda tashkil etish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xasanov A. O‘zbekistonning tarixiy geografiyasi. – Toshkent: Universitet, 2017.
2. Asqarov A.A. O‘zbekiston tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
3. O‘zbekiston Respublikasida turizmni rivojlantirish strategiyasi. – Toshkent, 2019.
4. Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish masalalari. Ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent: Fan, 2020.
5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
6. Rtveladze E.V. O‘zbekistonning tarixiy-madaniy yodgorliklari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
7. Muhammadjonov A. Qadimgi Farg‘ona tarixi. – Toshkent: Fan, 2016.
8. Bobobekov H. Farg‘ona vodiysi tarixi. – Toshkent: Sharq, 2018.
9. Axsikent: tarix va taraqqiyot. Ilmiy maqolalar to‘plami. – Namangan, 2022.
10. Farg‘ona vodiysi arxeologiyasi. Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent, 2021.
11. Namangan viloyati tarixiy obidalari va ziyoratgohlari. – Namangan, 2023.
12. Axsikent arxeologik merosi va uning turizm salohiyati. Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Namangan, 2024.